

מיטל ליאון

ממונה על תעשיות רמת חובב,
המשרד להגנת הסביבה

ציטוט מומלץ

ליאון מ. 2010. פרויקט שיקום
מפגעים בשטח המפעל לטיפול
בפסולת מסוכנת ברמת חובב.
אקולוגיה וסביבה 1(2).

מתקן הטיפול בבריכות החומציות שהקימה חברת Recon | צילום: יצחק שטרימר

פרויקט שיקום מפגעים בשטח המפעל לטיפול בפסולת מסוכנת ברמת חובב

[בקצרה](#)

גיליון קיץ 2010 / כרך 1(2)

2 במאי, 2010

בשנת 2006 אושרה תכנית-אב לשיקום שטחים מזוהמים ולטיפול במאגרים ישנים של פסולת מסוכנת, הנמצאים בשטח המפעל לטיפול בפסולת מסוכנת ברמת חובב. לפרויקט הוקצה תקציב מיוחד של כ-230 מיליון ₪. לשם השוואה, תקציב המשרד להגנת הסביבה לשנת 2009 כולה עומד על כ-350 מיליון ₪. פרויקט השיקום, שהחל בשנת 2008, צפוי להימשך כשלוש שנים נוספות ובסופו ישוקמו מוקדי זיהום היסטוריים. בכך אמורים להשתפר איכות האוויר ואיכות מי התהום וכן תצומצם רמת הסיכון לסביבה.

אזור התעשייה ברמת חובב הוקם בשנת 1975 במרחק של כ-12 ק"מ מדרום לבאר שבע, כדי להרחיק את מוקדי הסיכון והזיהום הסביבתי מריכוזי האוכלוסייה. המפעלים הראשונים שהועתקו לאזור התעשייה מבאר שבע היו "מכתשים" ו"תרכובות ברום". בשנת 1980 נפתח ברמת חובב, ביזמה פרטית, אתר לקליטת פסולת מסוכנת. במקום נחפרו בריכות שיועדו לקליטת פסולת אורגנו-חומצית מסוכנת, אך הן נבנו ללא כל איטום או הגנה על הקרקע והיוו מקור לזיהום אוויר ותת-הקרקע. בנוסף לכך, החלה קליטה של פסולת מסוכנת באריות שונות, שהוצבה אף היא על קרקע חשופה.

במהלך השנים התפתח אזור התעשייה ברמת חובב וקלט תעשיות נוספות. במקביל, המשיך אתר הפסולת המסוכנת לגדול ולצבור פסולת מסוגים שונים מכל רחבי הארץ. מאגרי ענק של חביות פסולת מסוכנת הוטמנו בתת-הקרקע ללא כל טיפול, נחפרו בריכות אגירה ואידוי, והאתר הפך למקור לזיהום ולסיכון סביבתי ניכר. בשנת 1982 סגרו הרשויות את אתר הפסולת המסוכנת בעקבות אירוע דליקה, והפעלתו מחדש הוטלה על חברות ממשלתיות.

תצלום אוויר של מפעל החברה לשירותי איכות הסביבה; השטח המתוחם בלבן הוא "מגרש 181", השטח שמתקיים בו פרויקט השיקום | באדיבות המשרד לאיכות הסביבה

בעשור האחרון חלה מהפכה במפעל לטיפול בפסולת מסוכנת, המופעל החל מ-1991 על-ידי החברה לשירותי איכות הסביבה. החברה, שהיא בבעלות ממשלתית, הקימה בו מתקן שרפה לפסולת אורגנית, מתקן לנטרול פסולת נוזלית ולטיפול בה, מטמנות מדופנות על-פי סטנדרטים מתקדמים לפסולת מסוכנת אנאורגנית, ועוד. בשנת 2009 הוקם והופעל מתקן ייצוב (stabilization) לטיפול בפסולת טרם ההטמנה. בתהליך הייצוב מקבעים את המזהמים בגוף הפסולת, במטרה להפחית את רמת הסיכון לסביבה, והפסולת המיוצבת מועברת להטמנה במטמנה ייעודית לחומרים מסוכנים. תוצר תהליך הייצוב עומד בערכי החקיקה האירופית להטמנה, שאומצה על-ידי המשרד להגנת הסביבה.

בשנים האחרונות החל המשרד להגנת הסביבה לגבש וליישם תכנית לשיקום "מגרש 181" בשטח המפעל, לשם טיפול בפסולת מסוכנת ברמת חובב, ששטחו כ-140 דונם. תחילה שוקמו שש בריכות שיקוע ישנות שהכילו פסולת אורגנית חומצית. תכולתן נוטלה, יוצבה והוטמנה בתא שטח ייעודי. פרויקט שיקום הבריכות היווה פיילוט, שבעקבותיו הופקו לקחים שיושמו בהמשך השיקום. בשנת 2000 פרסם המשרד להגנת הסביבה מכרז בינלאומי לביצוע סקרים ולהכנת תכנית-אב לשיקום. במכרז נבחרה חברת HPC הגרמנית אשר בשיתוף חברת תה"ל – חברת המים לישראל, ביצעה סקר היסטורי וכן סקר שדה מקיף בשטחים שזוהמו עד תחילת שנות ה-1990. בשלב הבא גיבשו חברות HPC ותה"ל את תכנית-האב לשיקום "מגרש 181".

על-פי סדר עדיפות שנקבע בתכנית-האב לשיקום, הוחל בשיקום הבריכות החומציות המזהמות את תת-הקרקע. לשם שיקום בריכות אלה, שנפחן הכולל כ-25,000 מ"ק, נבחרה החברה האמריקאית Recon, והיא הקימה מתקן טיפול בקרבת הבריכות. היעד שהוצב לחברה הוא עמידת התוצר הסופי בתקן האירופי להטמנה. בבניית המתקן הושם דגש על מניעת זיהום אוויר ומטרדי ריח כתוצאה מהטיפול. בימים אלה הסתיים שלב הפיילוט לאחת הבריכות והחל טיפול שוטף בתכולתה. במקביל, מתבצעים בשטח פרויקטים נוספים, המטפלים בבריכות המכילות בוצות ונוזלים אנאורגניים.

באתר מטופלים כיום גם מי התהום. הם נשאבים בקצב נמוך של כ-30 מ"ק/חודש מקידוח שנחפר ואורכו עולה על 90 מטר, ונשלחים למתקן טיפול. בנוסף לכך, מטופלות חביות הפסולת המסוכנת שהוטמנו באתר. בתהליך עבודה איטי ומייגע נחשפות חביות הקבורות בקרקע, רובן במצב התפוררות מתקדם. תכולת האריות נדגמת ונקבע יעד טיפול מתאים. הקרקע המזהמת שכיסתה את החביות נשלחת אף היא לטיפול.

השלמת פרויקט שיקום "מגרש 181", תוך מניעת היווצרות מטרדים סביבתיים במהלך עבודות השיקום, מהווה אתגר אמיתי. בתוך שנים ספורות ישוקם השטח ויוכשר לצורך הרחבת התשתיות לטיפול ולסילוק פסולת מסוכנת.